

ÚVOD (D. Tinková, V. Hanulík, M. Lenderová) 5

Tělo jako předmět historického bádání (7) Tělo a medikalizace
19. století (18)

I. TĚLO A MEDICÍNA:

PROMĚNA OBRAZU A CHÁPÁNÍ LIDSKÉHO TĚLA

V LÉKAŘSKÉM MYŠLENÍ A PRAXI 19. STOLETÍ (D. Tinková). 32

Parcelace a otvírání těla: Hledání základní stavební jednotky: srovnávací
a patologická anatomie (32) *Exkurz: Anatomie a patologická anatomie
na pražské univerzitě* (37) Zviditelňování neviditelného: vyšetřování
a diagnóza (41) *Exkurz: Rozšíření radiologie v našem prostředí* (46)
Otvírání těla a boj s bolestí a infekcí: chirurgie, anestezie, sterilizace
(48) *Exkurz: Chirurgické operace v českých zemích* (50) Boj proti bolesti
a infekci (52) *Exkurz: Počátky éterové narkózy v českých zemích* (53)
Fungování těla a jeho vztah k duši: fyziologie, neurologie-psychiatrie
(56) Experimentální fyziologie (62) Tělo sídlem duše: neurologie,
psychiatrie, frenologie (66) *Exkurz: Studium nervového systému
v českých zemích* (67) Tělo jako sídlo duševní nemoci (70) *Exkurz:
Tajemný svět smyslů u Jana Evangelisty Purkyně* (72) Závěr (75)

II. TĚLO PROŽÍVANÉ: LAICKÁ RECEPCE ODBORNÝCH

LÉKAŘSKÝCH POZNATKŮ (V. Hanulík). 76

Hierarchie léčebného pole (76) Laická recepce lékařských poznatků (81)
Proměny vztahu mezi lékaři a pacienty (89) Formy terapeutické praxe (96)

III. TĚLO MUŽE (V. Hanulík) 100

Muž a žena (100) Čisté mužské tělo (105) Ideál a realita muže (108) Muž
cvičící a sportující (111) Muž v zorném poli eugeniky (115) Mužská čest
a duel (117) Mužská sexualita (122)

IV. TĚLO „PLODÍCÍ“: ŽENA JAKO PŘEDMĚT

I SUBJEKT REPRODUKCE (D. Tinková, M. Lenderová) 127

Tělo ženy jako předmět státního a vědeckého zájmu (127) Zrození
vědy o ženském těle par excellence: porodnictví a gynekologie (128)

Porodnice jako místo nového „vědění o těle“ (132) Ženské tělo jako objekt lékařského vědění (143) Porodnické příručky (144) Anatomie reprodukčních orgánů a problém jejich pojmenování (149) Sexualita a reprodukce: záhada menstruace a princip početí (152) *Tajemství „květu měsíčního“* (152) *„Věc manželská“ a princip oplození* (156) Otázka manuálního vyšetření ženy (157) Zobrazování ženského těla v příručkách (161) Regulované mateřství (162)

V. TĚLO ESTETICKÉ: PÉČE ŽENY O SEBE (M. Lenderová) 168

Krásné ženské tělo (168) Čisté ženské tělo (173) Pěstování krásy (180) Oděv: obal těla (186) Prádlo: druhá kůže (189) Oděv, životní styl a zdraví (192) Ženské tělo cvičící (199)

VI. TĚLO DĚTSKÉ: PĚSTĚNÉ

A (SEXUÁLNĚ) DISCIPLINOVANÉ (M. Lenderová) 207

Tělo dítěte v zájmovém poli státu (207) Dietetika kojeneckého věku (208) *Příchod na svět* (209) *První dojem* (211) *Hygiena kojeneckého věku* (214) *Kojenecká strava* (217) *Dětský spánek* (222) *Otužování, pobyt na čerstvém vzduchu* (224) Tělo cepované: dietetika dětského věku (225) Tělo ohrožené: rizika dětského věku (234) Tělo zrazující: puberta (242) Tělo toužící: teorie a praxe pohlavní výchovy (247) Tělo provinilé a jeho disciplinace: masturbační pedagogika (258)

VII. TĚLO BRÁNĚNÉ A UBRÁNĚNÉ:

NEŠTOVICE A OČKOVÁNÍ (D. Tinková, M. Lenderová) 265

Prameny a historici k dějinám očkování (267) Epidemie neštovic v českých zemích (269) Od variolizace k vakcinaci (276) Nařízení a legislativa (288) Strategie a techniky očkování (298) Lékaři v českých zemích a očkování (305) Pomocná ruka církve (322) Příklady táhnou: očkování a společenské elity (325) Osvětou k očkování (328) Renitentí (337)

VIII. TĚLO LÉČENÉ:

NEKONVENČNÍ LÉČEBNÉ PRAKTIKY (V. Hanulík) 345

Profesionalizace léčebného pole a utváření nekonvenčních léčebných praktik (345) Kritika terapeutického nihilismu (354) Vznik vodoléčby Vincenze Priessnitze (359) Recepce a interpretace vodoléčby ze strany pacientů (388) Lokální konkurence: působení Josefa Weisse a Johanna Schrotha (394) Rozvoj nekonvenčních léčebných systémů v druhé polovině 19. století (404) Sebastian Kneipp (407) Světlo, vzduch a země (411)

IX. TĚLO ZEMŘELÝCH (D. Tinková) 418

Vypovídání mrtvých těl: tereziánské a josefínské předpisy (419) Tělo čekající: márnice (425) Převoz těla (426) Odsun těl (428) Lože Zahořovo: zrození krematoria (435) „Kremační turistika“ (440) Polemiky kolem kremací (449) Zrození krematoria (462)

ZÁVĚR (D. Tinková, M. Lenderová) 469

PODĚKOVÁNÍ 474

POZNÁMKY 475

PRAMENY A LITERATURA 576

Prameny: *Prameny archivní* (576) *Prameny vydané* (577) *Dobová odborná a krásná literatura* (578) *Tištěné seznamy lázeňských hostů* (596) *Naučné, jazykové a oborové slovníky, encyklopedie, topografie* (597) *Periodika* (598) *Sekundární literatura* (599) *Internetové zdroje* (620)

SEZNAM ZKRATEK 621

SEZNAM VYOBRAZENÍ 622

JMENNÝ REJSTŘÍK 625